

УДК 336.77:336.71:338.124.4(477) DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2026.2.21>
JEL Classification: G21, G32, E44, E50, H56

Савонік Т.П.,
викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5351-8642>,
Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Західноукраїнського національного університету,
м. Нововолинськ

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Savonik T.P.,
lecturer at the department of fundamental and specialised disciplines,
Novovolynsk Educational and Research Institute of Economics
and Management of West Ukrainian National University,
Novovolynsk

BANK LENDING AS A FACTOR IN UKRAINE'S ECONOMIC STABILITY UNDER MARTIAL LAW

Постановка проблеми. Фінансова стабільність банківської системи є передумовою забезпечення національної економічної безпеки та поступального розвитку економіки України. В умовах системної трансформації фінансово-кредитного сегменту, наростання ендегенних та екзогенних викликів, а також тривалого періоду воєнного стану в нашій державі, першочергового значення набуває дієвість кредитної політики банків. Кредитна діяльність сприяє оптимальному перерозподілу фінансових ресурсів, підтримці функціонування реального сектору економіки та формуванню базису для економічного піднесення, виступаючи при цьому значущим інструментом грошово-кредитної політики та фундаментальним елементом фінансового забезпечення як банківської системи, так і економіки в цілому.

Проте функціонування вітчизняного кредитного ринку відбувається в умовах підвищеної невизначеності, структурних диспропорцій та ескалації системних ризиків, що об'єктивно зумовлює нагальну потребу в оптимізації підходів до менеджменту кредитних операцій та їхнього регуляторного супроводу. Суттєвий вплив на механізми кредитування чинять процеси інтенсивної цифровізації банківських послуг, трансформація поведінкових моделей поведінки економічних суб'єктів, прогрес у сфері інноваційних технологій, а також посилення вимог до оцінювання платоспроможності потенційних позичальників.

Отже, кредитна діяльність становить не тільки ключовий елемент функціонування банківських установ, а й є визначальним чинником зміцнення фінансової стійкості банківської системи та економічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ключові аспекти банківського кредитування та його значення для розвитку національної економіки стали предметом досліджень низки українських науковців, серед яких: М. Балицька [1], Ю. Владика [2], Я. Гладищук [3], О. Дзюблюк [4], А. Жаворонок [5], Ю. Людковська [6], В. Омелянчук [7], Т. Савонік [8], Я. Чайковський [9] та ін.

У своїх працях дослідники піддають глибокому аналізу діяльність Національного банку України щодо забезпечення сталості банківської системи в контексті поточних викликів, таких як макроекономічна нестабільність, стан збройного конфлікту, системні фінансові кризи глобального масштабу, інфляційний тиск та геополітична турбулентність [1]; досліджують багатогранні аспекти банківських операцій, вивчаючи їхній вплив на процеси економічного зростання та забезпечення фінансової стабільності економічної системи [2].

Особливу увагу зосереджують на провідних банківських установах за обсягом активів, оскільки саме вони відіграють ключову роль у визначенні основних векторів розвитку галузі, формуванні стратегій ризик-менеджменту, а також відображають найбільш найоптимальнішу динаміку функціонування в умовах глибоких екзогенних та ендегенних викликів [3].

Згідно з результатами наукових розробок, банківські установи в умовах посткризового періоду та військових дій стикаються зі значним скороченням кредитної активності, суттєвим зростанням

ризиковості операцій та трансформацією сукупності складових позичкових портфелів, що безпосередньо відображається на рівні їхньої капіталізації та показниках ліквідності [4].

Забезпечення стійкості банківського сектору набуває першочергової важливості в умовах пришвидшення темпів фаз економічного циклу. Важливість цього питання зумовлено зростаючою ризикованістю фінансових ринків, посиленням системних макроекономічних ризиків та частими проявами непередбачених економічних потрясінь [5].

Актуальні тенденції засвідчують поетапну активізацію кредитних операцій, проте динаміка розвитку кредитного ринку значною мірою зумовлюється загальним станом, умовами функціонування ділового клімату, макроекономічного середовища та ступенем суспільної довіри до фінансових інституцій [6].

Функціонування банківського сектору є невід'ємною передумовою макроекономічної стійкості, особливо для економіки, що перебуває в умовах підвищеної нестабільності та значної непевності [7].

Суб'єкти банківського сектору демонструють поетапну інтеграцію з інноваційними технологічними платформами, тим самим нарощуючи масштаби своєї цифрової присутності, що слугує системним середовищем для здійснення повсякденних фінансових транзакцій кінцевими споживачами [8].

Застосування цифрових технологій у процесі діагностики фінансової спроможності та оптимізації портфельних інвестицій створює умови для фінансової стабільності банківських установ, а також мінімізації ризиків, пов'язаних із непрацюючими активами. Особлива увага акцентується на впровадженні інноваційних механізмів кредитування, що сприяє диверсифікації кредитних портфелів, мінімізації фінансових загроз, забезпечує стає економічне зростання, а також підвищує загальну стабільність фінансової системи [9].

Таким чином, систематизація наукових концепцій демонструє, що кредитні операції є фундаментальним елементом забезпечення фінансової стабільності банківської системи та економічної безпеки держави. Ефективність цих операцій визначається якісним менеджментом кредитних ризиків, належним рівнем державного регулювання з боку центрального банку, а також спроможністю банківських установ адаптувати свою кредитну стратегію до динамічних змін зовнішнього середовища.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінювання ролі кредитної діяльності у контексті забезпечення фінансової стабільності банківського сектору та загальнодержавної економічної безпеки, а також обґрунтування провідних тенденцій і стратегічних векторів удосконалення банківського кредитування в актуальних економічних реаліях.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі кредитні операції традиційно позиціонуються як один із базових елементів функціонування банківських інституцій, що забезпечує розподіл тимчасово вільних фінансових ресурсів між економічними суб'єктами та створює оптимальні передумови для національного економічного зростання. Банківське кредитування посідає центральне місце у фінансовій системі, оскільки чинить визначальний вплив на інтенсивність інвестиційної діяльності, динаміку господарської активності та загальну макроекономічну стабільність кредитного ринку.

У даному контексті, кредитні операції доцільно розглядати не лише як джерело прибутку для фінансових установ, а й як дієвий механізм впровадження макроекономічної та монетарної політики держави.

Банківське фінансування у забезпеченні національної економічної безпеки відіграє роль інструменту стимулювання розвитку провідних галузей вітчизняної економіки та зміцнення фінансової стабільності суб'єктів підприємницької діяльності. Відповідно, вдосконалення методології оцінки платоспроможності позичальників є ключовою умовою зменшення ризиків невиконання кредитних зобов'язань та посилення стійкості банківської системи.

Зміцнення реального сектору економіки за допомогою нарощування банківського кредитування є необхідною умовою для відновлення економічного розвитку та підтримання фінансової стійкості банківського сектору. Нерівномірності в динаміці кредитної активності банків здатні спричинити істотні негативні макроекономічні ефекти [2].

Фінансова стабільність банківського сектору тісно пов'язана з розміром та якістю кредитних портфелів фінансових установ. В умовах посткризового відновлення, кредитування суттєво впливає на ліквідність банківських інституцій; при цьому як надмірне розширення кредитної діяльності, так і непропорційне скорочення кредитних параметрів можуть підвищити системні ризики та фінансову нестабільність [6].

Незважаючи на те, що розширення кредитних портфелів відкриває перспективи для отримання прибутку, воно водночас зумовлює необхідність формування високоліквідних резервів з метою пом'якшення прихованих ризиків. Фінансові суб'єкти, що характеризуються обмеженою ліквідністю та неповною капіталізацією, демонструють значно вищий ступінь вразливості до системних дестабілізуючих факторів. У цьому контексті раціональне адміністрування кредитної діяльності є фундаментальним для підтримання оптимального балансу між рентабельністю та фінансовою

стабільністю. Виважене нарощування кредитного портфеля, що супроводжується ґрунтовною перевіркою платоспроможності позичальників та належною диверсифікацією ризикових позицій, сприятливо впливає на підвищення ліквідності та капіталізації банківських установ, а також на скорочення частки проблемних активів. Таким чином, ефективність кредитної діяльності фінансових інститутів визначає фінансову опірність усієї системи завдяки впровадженню адекватного ризик-менеджменту, забезпеченню оптимального рівня ліквідності, акумуляції достатнього капіталу та гарантуванню високого ступеня фінансової цілісності кредитних портфелів [9].

Для України підтримка фінансової стабільності постає як першочергове завдання. Країна характеризується значною повторюваністю системних макрофінансових потрясінь, посідаючи третє місце у глобальному рейтингу після Аргентини та Республіки Конго. Так, фінансова криза 2014–2016 років, спровокована дестабілізацією геополітичного середовища внаслідок збройної агресії російської федерації та подальшої анексії частини українських територій, сформувала передумови для підвищення уразливості національної банківської системи напередодні широкомасштабного вторгнення. Проте, Національний банк України продемонстрував системний та стратегічно орієнтований підхід у своїй регуляторній діяльності. Він зміг ефективно сфокусувати зусилля на забезпеченні макрофінансової стабільності. Застосування фіксованого валютного курсу, механізму монетизації військових облігацій та корекція облікової ставки в бік зростання виступили основними інструментами, що сприяли стабілізації економічних очікувань та гарантуванню фінансування пріоритетних державних витрат [1].

Оцінки Національного банку України свідчать, що банківський сектор країни успішно завершив другий етап впровадження оновленої трирівневої структури капіталу, здійсненої у повній відповідності до стандартів Європейського Союзу. Починаючи з 1 січня 2025 року, ця структура демонструє збереження достатнього обсягу капітальних резервів за всіма складовими елементами. Сукупна позиція загалом гарантує високий рівень стійкості сектору до можливих макроекономічних потрясінь та створює передумови для подальшого розширення кредитного портфеля [3].

Центральний банк України розпочав низку пом'якшувальних ініціатив у межах своєї наглядової політики щодо оцінки кредитних зобов'язань. Зокрема, було запроваджено додаткові послаблення у вимогах. На переконання НБУ, ці корективи були спрямовані на те, щоб допомогти комерційним банкам у швидкій реорганізації зобов'язань, тим самим підтримуючи платоспроможних позичальників. Серед наглядових ініціатив, здійснених Національним банком України, варто виокремити такі [4]:

– запровадження параметрів підвищеної оцінки кредитного ризику, які зазвичай ґрунтуються на всебічному аналізі фінансової звітності позичальників та показників їхнього боргового навантаження, було тимчасово призупинено;

– фінансовим установам було надано прерогативу не розкривати інформацію щодо проблемних кредитних активів, зокрема тих, довгострокова реструктуризація яких призводить до зменшення теперішньої вартості очікуваних грошових потоків більш ніж на 10 %;

– обмеження на здійснення міжкорпоративних операцій з афілійованими структурами було скасовано – зокрема з материнським банком або головною фінансовою установою. Це скасування стосується валютних деривативних інструментів, що використовують методологію «своп» і належать до першої категорії національного класифікатора іноземних валют;

– порогове значення ризикової позиції позичальників, яку фінансові установи уповноважені оцінювати за скороченим алгоритмом, було підвищено з 0,1 % до 0,2 % основного капіталу установи;

– грошовий ліміт кредитних зобов'язань, наданих корпоративним клієнтам, що підлягають агрегованим методам оцінки, було збільшено з 5 млн грн до 20 млн грн;

– показник ризику, призначений незабезпеченим індивідуальним кредитним вимогам, було знижено зі 150 % до 100 %, що, відповідно, надало фінансовим установам можливість спрямувати акумульовані капітальні резерви на часткове покриття втрат, спричинених військовою агресією [4].

Враховуючи позитивну динаміку розширення обсягів кредитування банківського сектору в національній валюті, в перспективі це надасть змогу повністю та ефективно задовольняти попит бізнесу на гривневе фінансування, а також ефективно виконувати свою стратегічну функцію з підтримки національної економіки.

Уже зафіксовано стійку тенденцію до зменшення обсягів кредитування в іноземній валюті (рис. 1). Домінуюча тенденція вказує на послідовне зниження питомої ваги кредитів в іноземній валюті у структурі фінансування корпоративного сектору, з близько 40 % у 2021 році до діапазону 33–36 % у 2025 році. Послідовне зниження обсягів таких позик обумовлене як монетарною політикою Національного банку України, так і прагненням бізнес-середовища мінімізувати валютні ризики, що посилює фінансову стабільність банківської системи та сприяє зміцненню макроекономічної стійкості України.

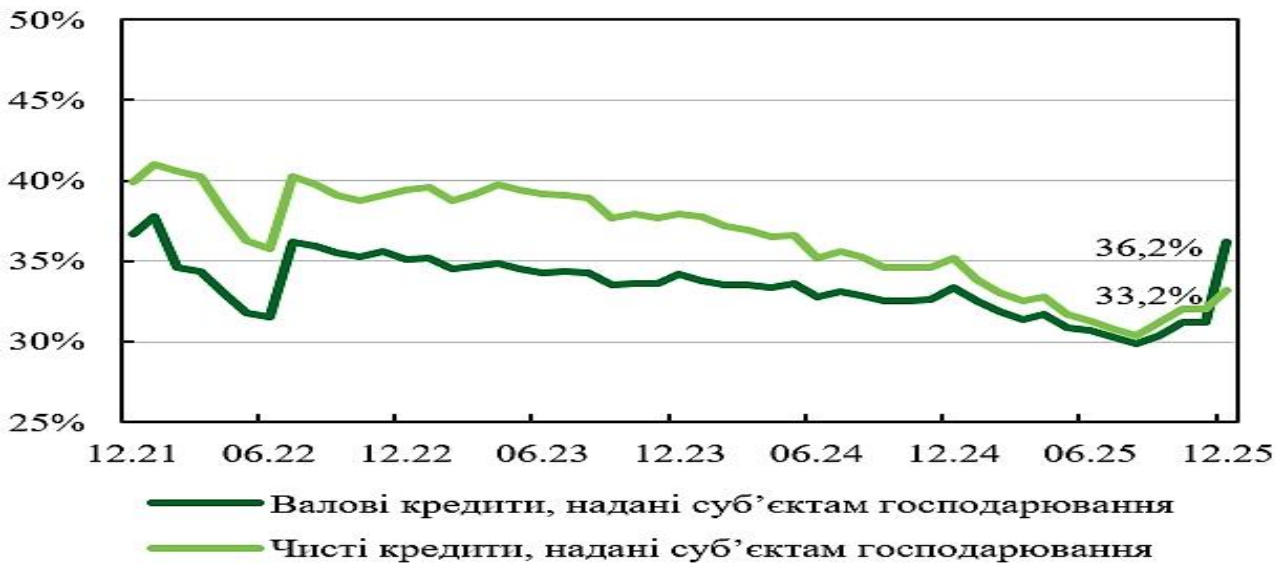

Рис. 1. Частка валютних позик бізнесу в структурі кредитування

Джерело: [10]

Упродовж всього аналізованого періоду валові кредити характеризуються меншими значеннями порівняно з чистими. Це розмежування пояснюється тим, що нетто-кредити враховують корективи щодо погашених зобов'язань, сформованих резервів та списання проблемної заборгованості, таким чином відображаючи дійсний обсяг боргових зобов'язань. З цього випливає, що після всіх необхідних відрахувань фактичний обсяг кредитів в іноземній валюті перевищує валові показники, що є критично важливим аспектом для об'єктивної оцінки якості позичкового портфеля.

Зниження ролі іноземних валют у кредитуванні, в поєднанні з диференціацією між валовими та чистими показниками, свідчить про високий ступінь адаптивності банківської системи до нових економічних реалій, запровадження жорсткіших регуляторних стандартів та послідовне прагнення до забезпечення макроекономічної стабільності й фінансової безпеки держави.

В цьому контексті доцільно проаналізувати динаміку чистих кредитів бізнесу як у національній, так і в іноземній валютах, яка демонструє істотні коливання, що відображають вплив макроекономічних потрясінь та трансформаційні зміни у фінансовому середовищі (рис. 2).

Рис. 2. Річна динаміка чистих позик бізнесу

Джерело: [10]

У сегменті гривневих кредитів фіксується більш стабільна позитивна динаміка, що свідчить про послідовне зміцнення ролі національної валюти у фінансуванні корпоративного сектору. Це цілком узгоджується із стратегією валютної диверсифікації та прагненням нівелювати валютні ризики. Водночас позики в іноземній валюті демонструють уповільнені темпи приросту на кінець періоду, що підтверджує тенденцію до скорочення їхньої питомої ваги у сукупному кредитному портфелі банківських установ.

Від макроекономічної динаміки нарощування обсягів гривневого кредитування та послідовного зменшення питомої ваги валютних запозичень перейдемо до аналізу гривневих кредитів за секторальною деталізацією (рис. 3).

Рис. 3. Чисті позики нефінансовим корпораціям у національній валюті

Джерело: [10]

Найбільш суттєве зростання наприкінці аналізованого періоду спостерігається у державних корпорацій. Цей факт підкреслює пріоритетний характер державного сектору у кредитній політиці та його визначальна функція у забезпеченні макроекономічної стабільності. Приватні корпорації демонструють стриманішу динаміку зростання, що узгоджується з обережною кредитною стратегією та регламентованістю кон'юктурою ринку. Малий і середній бізнес зафіксував приріст близько 150 %, що є сприятливою ознакою для стимулювання підприємницької діяльності, водночас вказуючи на певні обмеження у доступі до фінансових ресурсів порівняно з великими корпоративними структурами. Корпорації під іноземним контролем зберігають відносну стабільність, продемонструвавши найнижчий приріст, що свідчить про їхню обмежену зацікавленість у фінансуванні в національній валюті та переважну орієнтацію на зовнішні джерела капіталу.

Ключова тенденція вказує на те, що структурні характеристики кредитного портфеля банківських установ змінюються не тільки за сегментами корпоративного сектору, але й за строковістю кредитних зобов'язань (рис. 4).

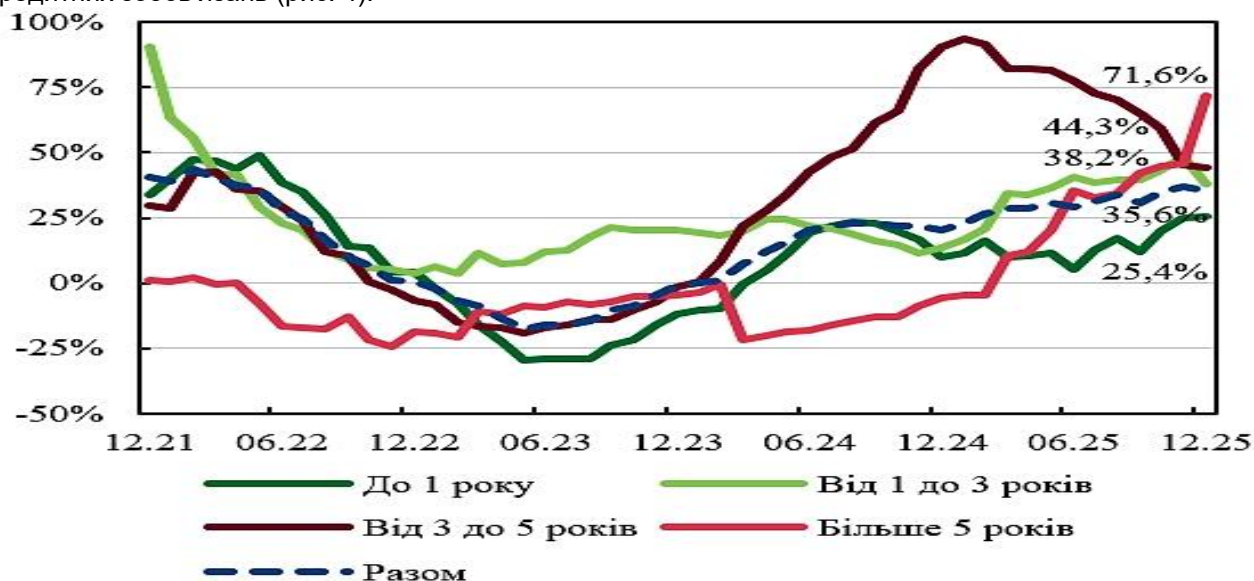

Рис. 4. Показники чистого кредитування суб'єктів господарювання у національній валюті за термінами

Джерело: [10]

Короткострокові кредитні продукти зберігають підвищену чутливість до трансформацій економічного середовища, демонструючи виразні коливання. Натомість середньострокові позики характеризуються більш стабільною динамікою, що показує взаємозалежність з потребами суб'єктів господарювання у фінансуванні операційного капіталу та середньострокових інвестиційних проєктів. Найбільш суттєвий приріст фіксується у сегменті довгострокових кредитних інструментів, досягаючи більше 70 % до кінця 2025 року. Ця тенденція є індикатором активізації масштабних інвестиційних програм та реалізації стратегічних проєктів, що вимагають значних фінансових вливань. Сукупний показник підтверджує тенденцію до зростання гривневого кредитування, попри наявність певних коливань.

Відповідно до результатів досліджень, вітчизняний кредитний ринок протягом останніх років зазнав суттєвих трансформацій. В умовах економічної турбулентності фінансові установи були змушені обмежувати обсяги кредитування та впроваджувати консервативний ризик-менеджмент. Період воєнних дій в Україні та спричинена ним економічна нестабільність безпосередньо позначилися на функціонуванні банківської системи щодо фінансування виробничих та споживчих потреб суб'єктів ринку [4]. У період 2021–2025 рр. банківське кредитування в Україні демонструвало виразну динаміку, що зумовило появу нових тенденцій та викликів, що потребують урахування при розробці ефективних стратегій.

Сектор кредитування демонструє значну чутливість до макроекономічної турбулентності. Нестабільність обмінного курсу, тенденції надмірного зростання цін, рецесійні процеси в економіці та деструктивні наслідки воєнних дій істотно підривають платоспроможність потенційних позичальників, а це, своєю чергою, суттєво обмежує потенціал банківських установ щодо нарощування кредитного портфеля. Скорочення попиту на кредитні ресурси в періоди економічної стагнації чи зростання кредитних ризиків посилює додаткові загрози для стабільності фінансового сектору.

Функціонування банківських інститутів регламентується жорсткими регуляторними нормативами щодо ліквідності та капіталу. Цей фактор подекуди створює перешкоди для прогресивного розвитку кредитування, зокрема у корпоративному та інноваційному сегментах. Застарілі регуляторні механізми обмежують доступ до кредитних ресурсів для суб'єктів малого та середнього підприємництва, а також перешкоджають впровадженню інноваційних фінансових інструментів. Додатково, низка нормативних бар'єрів уповільнює динаміку споживчого кредитування [9].

Одним із ключових ризиків для банківських установ є ймовірність невиконання позичальниками своїх зобов'язань. Це може бути спричинено економічними спадами, а також недостатньою диверсифікацією кредитного портфеля в галузях з підвищеним ризиковим. Прогресуюче збільшення частки непрацюючих активів дестабілізує капітальну базу, ліквідність та рентабельність фінансових інститутів. З огляду на це, виникає потреба у всебічному підході до ризик-менеджменту в кредитній діяльності, оптимізації нормативно-правового поля та цільовому стимулюванні корпоративного й роздрібного кредитування. Ефективне вирішення зазначених проблем слугуватиме каталізатором посилення економічної безпеки держави.

За таких обставин критичного значення набуває інституційна спроможність державних фінансових інституцій. Саме їм притаманна функція нівелювання негативних впливів кредитних ризиків, що забезпечує стабільне функціонування банківської системи та сприяє підтримці довіри до фінансового сектору. Ці інституції відіграють роль ключового стабілізуючого фактора, який уможливорює мінімізацію наслідків економічних рецесій та підтримання макроекономічної рівноваги.

В умовах збройного конфлікту роль державних банків у забезпеченні макроекономічної стабільності України є системно важливою та багатоаспектною. Їхня оперативна діяльність гарантує безперервне забезпечення кредитними ресурсами пріоритетних галузей національного господарства, сприяє фінансуванню суспільно значущих програм та надає суттєву підтримку суб'єктам малого й середнього підприємництва.

Крім того, дані суб'єкти фінансового ринку мають потенціал для впровадження програм субсидування відсоткових ставок та пропозиції позик, забезпечених державними гарантіями. Це, своєю чергою, значно мінімізує підприємницькі ризики та активізує інвестиційну діяльність. Їхня функція також полягає у забезпеченні рефінансування та підтриманні адекватної ліквідності фінансового сектору, що є критично важливим для запобігання системним кризовим явищам. Також державні фінансові установи інтенсивно впроваджують інноваційні цифрові платформи для оптимізації процесів кредитування та посилення моніторингу, що забезпечує підвищену прозорість та ефективний контроль над цільовим використанням фінансових ресурсів.

Ключовим аспектом є їхня залученість до екологічного фінансування та інвестування в інфраструктурні проєкти, що сприяє збалансованому розвитку та посиленню економічної стійкості. Завдяки їхньому значному масштабу та державній підтримці, вони спроможні брати на себе довгострокові ризики, які, як правило, не є привабливими для комерційних банків, тим самим гарантуючи стабільність фінансової системи.

Кредитний сектор закладає фундамент для гармонійного функціонування національної економіки, оскільки саме завдяки доступу до позикових коштів суб'єкти економічної діяльності набувають спроможності інвестувати у виробничі потужності, технологічне оновлення та

впровадження новацій [8]. Це, своєю чергою, зумовлює нарощування валового внутрішнього продукту, створення робочих місць та зміцнення конкурентних позицій держави на світовій арені. Також споживче кредитування забезпечує стабільну підтримку внутрішнього попиту, що виступає суттєвим каталізатором макроекономічної рівноваги [7].

Виважена кредитно-грошова політика створює умови для уникнення агресивної монетарної політики, здатної спричинити інфляційні загрози, і водночас запобігає дефіциту ліквідності, який гальмує економічне зростання. Крім того, пріоритетним є розвиток кредитування в національній валюті, що мінімізує валютні ризики та зміцнює фінансовий суверенітет держави.

Особливе значення має цифровізація кредитних процесів, яка підвищує прозорість і ефективність рішень, а також розвиток зеленого кредитування, що сприяє сталому економічному розвитку й енергетичній безпеці. У поєднанні з державними програмами підтримки бізнесу та регуляторними інструментами НБУ кредитування стає фундаментом для формування довгострокової макроекономічної рівноваги.

Тісний взаємозв'язок кредитної сфери з економічною політикою України є фундаментальним і стратегічно значущим, адже саме механізми кредитування виступають одним із провідних важелів для реалізації ключових макроекономічних завдань держави.

Кредитні ресурси сприяють мобілізації фінансового капіталу для потреб суб'єктів господарювання та домогосподарств, що безпосередньо впливає на динаміку інвестиційної активності, рівень зайнятості населення та загальний внутрішній попит. Своєю чергою, державна економічна стратегія визначає умови функціонування кредитного ринку, використовуючи монетарні інструменти Національного банку України, фіскальні та бюджетні механізми, а також ініціативи державної підтримки. Наприклад, коригування облікової ставки та нормативно-регуляторних приписів для банківських установ формує доступність кредитних продуктів, тоді як державні гарантії та програми компенсації відсоткових ставок стимулюють розвиток суб'єктів малого та середнього підприємництва.

Важливо відзначити, що кредитна політика характеризується подвійним впливом: з одного боку, вона є рушійною силою економічного зростання, а з іншого – може генерувати ризики інфляції або потенційну фінансову нестабільність у випадку надмірного розширення кредитної діяльності. З огляду на це, економічна політика має забезпечувати оптимальний баланс між стимулюванням кредитування та ефективним контролем за його якістю та стабільністю.

Вплив кредитного сегмента на інвестиційний клімат та динаміку розвитку суб'єктів господарювання в Україні є фундаментальним, оскільки саме оптимальні параметри доступності та якості фінансових ресурсів визначають чинники для сталого економічного зростання та підвищення стійкості підприємницького середовища [5].

Кредитування сприяє отриманню підприємствами необхідних фінансових джерел для техніко-технологічного оновлення виробничих потужностей, запровадження новаторських рішень та розширення нових ринків збуту. Цей фактор відчутно пов'язаний з інвестиційним кліматом, адже оптимізація вартості залученого капіталу та наявність довгострокових кредитних програм істотно підвищують інвестиційну привабливість та мінімізують пов'язані ризики. Прозорість фінансових транзакцій, цифровізація та модернізація нормативно-правової бази формують довіру інвесторів до національної фінансової системи, що стимулює накопичення інвестиційного капіталу.

Для бізнес-сфери кредитування виступає вирішальним каталізатором розвитку: ресурси на пільгових умовах, доступні для суб'єктів малого та середнього бізнесу, формують появу нових робочих позицій, підвищення конкурентоспроможності та становлення інноваційної системи економіки. Цільова фінансова підтримка пріоритетних секторів економіки – аграрного комплексу, енергетичного сектору, інфраструктурних проектів – гарантує макроекономічну стійкість та закладає фундамент для стабільного зростання в довгостроковій перспективі.

Питання забезпечення національної економічної безпеки України набуває особливої актуальності, будучи нерозривно пов'язаним із функціонуванням кредитного сектору. Останній позиціонується як один із фундаментальних інструментів підтримки макроекономічної стабільності та поступального розвитку. Завдяки реалізації обґрунтованої кредитної політики держава здатна мінімізувати валютні ризики, підтримувати ліквідність банківської системи та гарантувати адаптивність фінансової системи.

Банківське кредитування, за умов адекватного регуляторного супроводу з боку держави, є фундаментальною передумовою для консолідації фінансової стабільності та посилення економічної безпеки України. Здатність банківського сектору забезпечувати корпоративних клієнтів необхідними фінансовими ресурсами визначає динаміку та стабільність національного економічного розвитку [9].

Взаємодія монетарного регулятора та державної фіскальної політики сприяє підвищенню довіри підприємницького середовища до фінансових інститутів, оптимізації доступу до капіталу та забезпеченню передбачуваної й постійної кредитної активності, що зберігається навіть за умов макроекономічної турбулентності та в обставинах військових дій.

З огляду на зазначене вище, постає нагальна необхідність у розробці та запровадженні стратегічних заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування кредитного сектору

та водночас на посилення макроекономічної стабільності.

Для комерційних банків такими заходами є:

–диверсифікація кредитного портфеля – полягає в мінімізації концентрації сукупного ризику через формування оптимального співвідношення між позиковими продуктами, орієнтованими на корпоративний сегмент, роздрібних клієнтів та інвестиційні проєкти;

–використання передових цифрових платформ – сприяє автоматизації процесів оцінки кредитоспроможності, моніторингу кредитних зобов'язань та всебічного управління ризиками, що забезпечує підвищення гласності та операційної ефективності;

–активний розвиток екологічно відповідального фінансування, зокрема надання фінансової підтримки проєктам зі збереження довкілля та підвищення енергоефективності, визначається як ключовий стратегічний вектор;

–підвищення рівня фінансової обізнаності клієнтів через реалізацію цільових просвітницьких програм для широких верств населення та суб'єктів господарювання, що спрямовано на превентивну мінімізацію потенційних ризиків неповернення;

–комплексне посилення системи ризик-менеджменту – передбачає запровадження та активне використання сучасних аналітичних моделей для точного прогнозування та ефективного контролю кредитних ризиків.

Формування стратегічних механізмів для держави, з огляду на забезпечення стабільної роботи кредитних інститутів, має містити:

–раціоналізацію облікової ставки – адаптивне коригування вартості запозичень для стимулювання інвестиційної активності та капіталовкладень в економіку;

–державні гарантії та субсидування відсоткових ставок – запровадження інструментів державної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва, що реалізується через цільові програми та інші фінансові важелі;

–структурні перетворення банківського сектору – модернізація регуляторної основи, забезпечення відкритості операцій кредитування та посилення нагляду за діяльністю фінансових установ;

–розбудову цифрової інфраструктури – створення сприятливих умов для імплементації фінансово-технологічних інновацій та розвитку парадигми відкритого банкінгу;

–співробітництво з міжнародними фінансовими інституціями – поглиблення взаємодії з провідними глобальними фінансовими установами (зокрема, ЄБРР, Світовим банком та МВФ) задля мобілізації зовнішніх ресурсів для підтримки та розширення національних програм кредитування.

Перспективи розвитку кредитного ринку України після завершення воєнного стану тісно пов'язані з відновленням економіки, інтеграцією у світові фінансові ринки та модернізацією банківської системи і мають містити наступне:

1. Реструктуризацію корпоративного кредитування. З огляду на очікувану макроекономічну стабілізацію, прогнозується посилення фінансування суб'єктів господарювання, насамперед у стратегічно важливих секторах, таких як енергетичний комплекс, інфраструктурна галузь та агропромисловий сектор.

2. Розширення споживчого кредитування. Підвищення реальних доходів домогосподарств та відновлення довіри до банківської системи зумовить зростання попиту на іпотечне кредитування, позики на придбання транспортних засобів та інші інструменти роздрібногo фінансування.

3. Структурні реформи. Удосконалення нормативно-правової бази, забезпечення прозорості кредитних операцій та посилення нагляду з боку Національного банку України стануть вирішальними факторами системної стабільності.

4. Цифровізація кредитної діяльності. Застосування електронних платформ, скорингу та передових фінтех-рішень забезпечить оперативність та розширення доступу до кредитних ресурсів.

5. Розвиток зеленого кредитування. Сприяння реалізації екологічно відповідальних та енергоощадних проєктів стане невід'ємним компонентом стратегії сталого розвитку та зміцнення економічної безпеки.

6. Девалютизація фінансового простору. Поступове скорочення питомої ваги позик в іноземній валюті та розширення гривневого кредитування сприятиме мінімізації валютних ризиків та підвищенню фінансової стабільності.

7. Інтеграція у глобальний фінансовий простір. Поглиблення співпраці з провідними міжнародними фінансовими організаціями (такими як ЄБРР, Світовий банк, МВФ) відкриє доступ до додаткових фінансових ресурсів та інноваційних технологій.

Висновки з проведеного дослідження. Стабільна діяльність банківського сектору є фундаментальною передумовою для забезпечення стійких показників ліквідності капіталу, що сприяє зміцненню довіри до фінансової системи загалом та є запорукою національної економічної безпеки. Результативність кредитної діяльності банківських установ визначається якістю ризик-менеджменту, станом ліквідності та ступенем капітального забезпечення.

Державна регулятивна політика та адаптація банківського сектору до мінливого економічного

середовища слугують підґрунтям для відповідного фінансового ресурсу національної економічної системи як в умовах кризових конфліктів, так і в контексті подальшого економічного відновлення. Нормативно-правові ініціативи та виважена регулятивна стратегія закладають основи прозорості, продуктивного менеджменту ризикових портфелів та генерують передумови для тривалого економічного зростання.

З метою оптимізації синергетичного потенціалу критично важливим є запровадження радикальних трансформацій у фінансово-кредитній галузі, котрі передбачають цифрову трансформацію, впровадження передових технологічних рішень та розвиток у напрямку «зеленого» фінансування.

Література

1. Балицька М., Ткаченко А. Досвід Національного банку України у забезпеченні стійкості банківської системи в умовах сучасних викликів. *Економіка та суспільство*. 2025. Випуск № 72. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-132>.
2. Владика Ю., Бегченкова А. Кредитні операції банків та кредитна лінія. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-24>.
3. Гладичук Я. А. Комплексний аналіз ефективності та фінансової стійкості кращих банків України. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. № 3(113). С. 99-110. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-3\(113\)-99-110](https://doi.org/10.26642/ema-2025-3(113)-99-110).
4. Дзюблиук О. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. *Вісник Економіки*. 2023. № 3. С. 8-25. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008>
5. Жаворонок А. В. Стійкість банківського сектору в умовах прискорення фаз економічного циклу. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2026. № 2(339). С. 53-60. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2026-2-339-53-60>.
6. Людковська Ю. Ю., Абдуллаєва А. Є. Оцінка сучасних тенденцій банківського кредитування в Україні протягом 2018-2023 років. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-109>.
7. Омеленчук В. Прогнозування стабільності банківського сектору. *Scientia fructuosa*. 2024. № 158. С. 17-30. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(158\)02](https://doi.org/10.31617/1.2024(158)02)
8. Савонік Т. П. Роль цифрових технологій у підвищенні конкурентоспроможності банків в умовах економічної невизначеності. *Ефективна економіка*. 2025. № 11. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.11.103>.
9. Чайковський Я., Чайковський Є. Кредитні операції банків у системі забезпечення фінансової стабільності та економічної безпеки України в умовах воєнних викликів. *Вісник Економіки*. 2026. № 1. С. 51-60. DOI: [10.35774/visnyk2026.01.051](https://doi.org/10.35774/visnyk2026.01.051).
10. Огляд банківського сектору. Лютий 2026 року. *Національний банк України*. 2026. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2026-02.pdf?v=16 (дата звернення: 03.03.06).

References

1. Balytska, M. and Tkachenko, A. (2025), "The National Bank of Ukraine's experience in ensuring the stability of the banking system in the face of current challenges", *Ekonomika ta suspilstvo*, Issue no. 72, DOI: [10.32782/2524-0072/2025-72-132](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-132)
2. Vladyka, Yu. and Behchenkova, A. (2023), "Bank lending operations and credit lines", *Ekonomika ta suspilstvo*, Issue no. 49, pp. 10-15, DOI: [10.32782/2524-0072/2023-49-24](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-24)
3. Hladyshchuk, Ya.A. (2025), "A comprehensive analysis of the performance and financial stability of Ukraine's leading banks", *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no. 3(113), pp. 99-110, DOI: [10.26642/ema-2025-3\(113\)-99-110](https://doi.org/10.26642/ema-2025-3(113)-99-110)
4. Dziubliuk, O. (2023), "Challenges in boosting bank lending to the real economy under martial law", *Visnyk Ekonomiky*, no. 3, pp. 8-25, DOI: [10.35774/visnyk2023.03.008](https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008)
5. Zhavoronok, A.V. (2026), "The resilience of the banking sector amid accelerating phases of the economic cycle", *Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University*, no. 2(339), pp. 53-60, DOI: [10.32680/2409-9260-2026-2-339-53-60](https://doi.org/10.32680/2409-9260-2026-2-339-53-60)
6. Liudkovska, Yu.Yu. and Abdullaieva, A.Yu. (2023), "An assessment of current trends in bank lending in Ukraine between 2018 and 2023", *Ekonomika ta suspilstvo*, Issue no. 56, DOI: [10.32782/2524-0072/2023-56-109](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-109)
7. Omelenchuk, V. (2024), "Forecasting the stability of the banking sector", *Scientia fructuosa*, no. 158, pp. 17-30, DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(158\)02](https://doi.org/10.31617/1.2024(158)02)
8. Savonik, T.P. (2025), "The role of digital technologies in enhancing the competitiveness of banks amid economic uncertainty", *Efektivna ekonomika*, no. 11, DOI: [10.32782/2307-2105.2025.11.103](https://doi.org/10.32782/2307-2105.2025.11.103)
9. Chaikovskiy, Ya. and Chaikovskiy, Ye. (2026), "Bank lending operations within the framework of

ensuring Ukraine's financial stability and economic security in the face of military challenges", *Visnyk Ekonomiky*, no. 1, pp. 51-60, DOI: 10.35774/visnyk2026.01.051

10. National Bank of Ukraine (2026), "Banking Sector Review. February 2026", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2026-02.pdf?v=16 (access date March 03, 2026).

Савонік Т.П.

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мета. Оцінювання ролі кредитної діяльності у контексті забезпечення фінансової стабільності банківського сектору та загальнодержавної економічної безпеки, а також обґрунтування провідних тенденцій і стратегічних векторів удосконалення банківського кредитування в актуальних економічних реаліях.

Методика дослідження. Методологічну основу дослідження становить низка методів: індукції та дедукції – для виявлення актуальних тенденцій та закономірностей розвитку банківського кредитування в умовах воєнного стану; аналізу та синтезу – для співставлення традиційних та інноваційних підходів до управління кредитними операціями; розрахунково-конструктивний підхід – для обґрунтування потенціалу кредитування у підтриманні фінансової стійкості та нарощуванні економічної активності.

Результати дослідження. Розглянуто сутність кредитної діяльності як ключового чинника функціонування фінансово-кредитних установ. Обґрунтовано фундаментальну роль банківського кредитування, його визначальне значення для стимулювання підприємницької активності, підтримання стійкості монетарно-кредитної сфери, а також активізації інвестиційних потоків.

Визначено необхідність оптимізації кредитної політики з метою мінімізації ризиків формування проблемних активів та цільової підтримки пріоритетних галузей національної економіки. Акцентовано увагу на модернізації методології оцінки кредитоспроможності позичальників як невід'ємній передумові для зміцнення стабільності банківського сегменту та гарантування економічної безпеки держави.

Досліджено трансформаційні процеси кредитного ринку України, які зумовлені як військовими викликами, так і макроекономічними умовами. Розглянуто комплекс регуляторних послаблень Національного банку України в контексті своєї нормативно-правової бази, що регламентує методологію оцінювання кредитного ризику.

Акцентовано увагу на чіткій тенденції до мінімізації частки кредитування в іноземній валюті. Ця стратегія, своєю чергою, сприяє нівелюванню валютних ризиків та стабілізації макроекономічних процесів. Проведено диференціацію між валовими та чистими кредитними зобов'язаннями. Здійснено секторальний аналіз, який свідчить про пріоритетне спрямування кредитної політики на державні корпорації. Проаналізовано розподіл кредитів за строками погашення.

Доведено, що банківське кредитування є ключовим чинником фінансової стійкості та економічної суверенності держави, а його прогресивний розвиток вимагає формування проактивної стратегії, сфокусованої на стимулюванні реального сектору. Особливий акцент зроблено на функціоналі державних фінансових установ у стабілізаційному механізмі, які виступають першорядними інститутами у забезпеченні фінансової стійкості та гарантуванні доступності позикових коштів в періоди економічної турбулентності.

Аргументовано стратегічну значущість кредитної діяльності для досягнення макроекономічної стабільності, оскільки саме позикові операції забезпечують безперервність грошових потоків та формують основу економічної безпеки національної економіки.

На підставі отриманих висновків розроблено конструктивні пропозиції для банківських установ та держави, що передбачають формування інтегрованих фінансових екосистем з адаптивними інструментами підтримки підприємницької діяльності. Визначено ключові тенденції еволюції ринку позикових капіталів у післявоєнний період, що виявилися у зміцненні його адаптаційних можливостей та інтеграції у глобальну фінансову архітектуру.

Наукова новизна результатів дослідження. Набули подальшого розвитку теоретичні основи банківського кредитування як ключового механізму забезпечення фінансової стабільності вітчизняної банківської системи за умов воєнного стану. Особливу увагу акцентовано на фундаментальній ролі державних банків. Обґрунтовано їхню спроможність, завдяки значному масштабу та державній підтримці, брати на себе довгострокові ризики, тим самим гарантуючи стабільність фінансової системи. Розроблено стратегічні заходи для комерційних банків та держави, спрямовані на забезпечення ефективного функціонування кредитного сектору та водночас на посилення макроекономічної стабільності. Запропоновано перспективні напрями розвитку кредитного ринку України після завершення воєнного стану.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати можуть бути використані органами державної влади та менеджментом банків як стратегічні орієнтири у формуванні політики кредитування в умовах воєнного стану. Запропоновані інноваційні підходи до управління кредитними операціями сприяють підвищенню фінансової стійкості банківської системи, забезпеченню

макроекономічної рівноваги та посиленню економічної безпеки держави.

Ключові слова: кредитна діяльність, банківське кредитування, кредитний портфель, фінансова стійкість, сталий економічний розвиток, післявоєнне відновлення.

Savonik T.P.

BANK LENDING AS A FACTOR IN UKRAINE'S ECONOMIC STABILITY UNDER MARTIAL LAW

Purpose. The aim of the article is to assess the role of lending activities in ensuring the financial stability of the banking sector and national economic security, as well as substantiation of the key trends and strategic directions for improving bank lending in the current economic realities.

Methodology of research. The methodological framework of the study is based on a set of methods: induction and deduction, used to identify current trends and patterns in the development of bank lending under martial law conditions; analysis and synthesis, applied to compare traditional and innovative approaches to credit operations management; the computational and constructive approach, employed to substantiate the potential of lending in maintaining financial stability and stimulating economic activity.

Findings. The essence of lending activity as a key factor in the functioning of financial and credit institutions is examined. The fundamental role of bank lending and its crucial importance in stimulating entrepreneurial activity, maintaining the stability of the monetary and credit sphere, and promoting investment flows are substantiated.

The necessity of optimizing credit policy in order to minimize the risks associated with the formation of non-performing assets and to provide targeted support for priority sectors of the national economy is identified. Particular attention is paid to the modernization of borrower creditworthiness assessment methodologies as an essential prerequisite for strengthening the stability of the banking sector and ensuring the economic security of the state.

The transformational processes occurring in Ukraine's credit market, driven by both wartime challenges and macroeconomic conditions, are investigated. A set of regulatory easing measures introduced by the National Bank of Ukraine within its regulatory framework governing credit risk assessment methodology is considered.

Attention is focused on the clear trend toward reducing the share of foreign currency lending. This strategy contributes to mitigating currency risks and stabilizing macroeconomic processes. A distinction is made between gross and net credit obligations. A sectoral analysis is conducted, demonstrating the priority orientation of credit policy toward state-owned corporations. The distribution of loans by maturity is also analysed.

It is proven that bank lending is a key factor in ensuring the financial stability and economic sovereignty of the state, and that its progressive development requires the formation of a proactive strategy focused on stimulating the real sector of the economy. Particular emphasis is placed on the role of state financial institutions within the stabilization mechanism, as they serve as primary institutions in maintaining financial stability and ensuring access to borrowed funds during periods of economic turbulence.

The strategic importance of lending activity for achieving macroeconomic stability is substantiated, since lending operations ensure the continuity of cash flows and form the foundation of the national economy's economic security.

Based on the obtained findings, practical recommendations have been developed for both banking institutions and the state. These recommendations involve the creation of integrated financial ecosystems with adaptive instruments to support entrepreneurial activity. The key trends in the evolution of the loan capital market in the post-war period have been identified, particularly the strengthening of its adaptive capacity and its integration into the global financial architecture.

Originality. The theoretical foundations of bank lending as a key mechanism for ensuring the financial stability of the domestic banking system under martial law have been further developed. Particular attention is focused on the fundamental role of state-owned banks. Their capacity, owing to their substantial scale and government support, to assume long-term risks and thereby ensure the stability of the financial system is substantiated. Strategic measures for commercial banks and the state have been developed with the aim of ensuring the effective functioning of the lending sector while simultaneously strengthening macroeconomic stability. Promising directions for the development of Ukraine's credit market following the termination of martial law have also been proposed.

Practical value. The obtained results can be used by public authorities and bank management as strategic guidelines for shaping lending policies under martial law conditions. The proposed innovative approaches to credit operations management contribute to enhancing the financial resilience of the banking system, ensuring macroeconomic equilibrium, and strengthening the economic security of the state.

Key words: lending activity, bank lending, loan portfolio, financial stability, sustainable economic development, post-war recovery.

Дата надходження рукопису: 13.04.2026

Дата прийняття рукопису до друку: 08.05.2026

Дата публікації: 18.05.2026